

Perspectief 2000: Naar een nieuw beleid van de jeugdrechter

Deze tekst, beste lezers, is een pretentieloos onderhoud met elk van u, berustend op een klein stukje ervaring van een jongere jeugdrechter.

Het pretendeert dus zeker geen wetenschappelijk gefundeerde en gedetailleerde visie te brengen, zodat u ook geen voetnoten zult zien voorkomen.

Veeleer wil ik elke gewone lezer die zich in het jaar van de jeugd voor jeugdproblemen interesseert, confronteren met de meest kansarmen van onze maatschappij, de 'verwaarloosden', de 'delinkwenten van vader op zoon' omdat *wij* over geen geloof, over geen grootmoedigheid, over geen onbaatzuchtige liefde genoeg beschikten om de cirkel der wanhoop te doorbreken.

Nochtans ben ik overtuigd dat verbetering hierin mogelijk is, van zodra men nog meer gaat investeren in de kwaliteit van het leidend en verzorgend personeel, dan in de kwantiteit van middelen waarin verschillende ministeries mekaar dan de loef willen afsteken.

We gaan ongetwijfeld moeten *over* de crisis en de verwarring *heen* kijken én

1. een gans nieuwe evaluatie van de functie aandurven,
2. overtuigd blijven dat een volledig (politiek en sociaal) *onafhankelijk magistraat* onontbeerlijk blijft!

Anders krijgen we ongetwijfeld opnieuw *gevaar voor 'verstaatsing'*: dan gaan immers andere organen van de staat, de administratie b.v., beslissen i.p.v. de rechter. Dan krijgt men de nu reeds ingezette 'afbraak van de rechtsstaat': het afglijden van democratie naar demagogie...

Politieke, sociale, drukkingsgroepen, syndikaten, enz. gaan dan beslissen i.p.v. een '*onafhankelijke* (want in principe voor het leven benoemde) *entiteit*': *de jeugdrechter*. De vrijheid van het individu en zijn recht op persoonlijke, individuele bescherming komen aldus in het gedrang. Men moet geen geleerde zijn om te zien dat men zodoende afglijdt naar een steeds minder democratische staat!

De jeugdrechter is en moet de enige totaal *onafhankelijke figuur* terzake zijn!

1. Hij is (ná zijn benoeming althans) '*apolitiek*'; hij hoeft dus in principe niemand naar de ogen kijken voor het nemen van zijn beslissingen, noch nationaal, noch gewestelijk, noch regionaal.

2. Hij is een '*sleutelfiguur*' maar ook een beetje een '*eindstation*'. Aan dit laatste wordt er juist gesleuteld, en dat is goed! Toch zal men nooit kunnen vermijden dat alle beslissingsorganen strop zitten *en alleen de onafhankelijke 'derde macht' van de staat* dient tussen te komen.

3. De jeugdrechter is een '*kontaktpersoon*', daarom moet hij een '*zeer open*' figuur zijn en '*maximaal tolerant*'; hij moet dus meer dan ooit in staat zijn samen te werken met zeer veel verschillende instanties: B.v. het jeugdbeschermingsco-

mité, allerhande deskundigen vooral psychologen en psychiatrische centra, geestelijke gezondheidscentra, P.M.S.-centra, scholen, vertrouwensartsencentra, O.C.M.W.'s, R.V.A., diverse nieuwe organen en instituten ...

4. Hij moet een '*kreatief*' figuur zijn en men moet hem ook in staat stellen het te doen, b.v. in het leggen van nieuwe banden, kontakten, originele maatregelen. Deze maatregelen waren immers voorzien in het raam van art. 37/2 Jeugdrechtbank (Toezicht).

– Verder moet hij in staat zijn tot *vele samenwerkingsvormen* met de welzijnszorg (eerste linie).

– Tijd en ruimte zou hem moeten gegund worden om zèlf zeer nieuwe samenwerkingsvormen met individuen of instellingen in het leven te roepen.

Poging tot 'experimentele visie' van de figuur van de jeugdrechter perspectief 2000

In onze tijden zoeken jongeren naar een '*nieuw houvast*': in de 'sektor jeugdbescherming' *kan* en *moet* de jeugdrechter dergelijk houvast bieden én alleen in uiterste nood dringende maatregelen nemen.

Wat is eigenlijk *essentieel*? Waar komt het op aan?

De *direkte persoonsgerichtheid* – de band met de jongeren, moet zo vroeg mogelijk een '*warmmenselijke aanwezigheid*' zijn die bij de jongeren in kwestie een heel klein stukje van de meestal in gebreke blijvende ouderfiguur (-figuren) kan doen vergeten.

In heel wat gevallen zou aldus effectief 'gezag', de dwang moeten kunnen vervangen of verzachten.

Waar *dwang onontbeerlijk* is, moet de jongere die kunnen 'aanvaarden' doordat de gezagsfunctie psychologisch zó wordt aangewend dat de dwangmaatregel wordt gevoeld als een – in de tijd uitdrukkelijk beperkt – én 'noodzakelijk kwaad' waarop in duur *altijd* een cijfer wordt geplaatst (X maanden/eventueel hernieuwbaar).

Hij moet absoluut opnieuw een 'vertrouwensfiguur' worden; dit betekent dat de minderjarige duidelijk aanvoelt, naast het feit dat de jeugdrechter *tegen zijn zin* in dwangmaatregelen neemt, de jeugdrechter bovendien laat blijken

1. dat ook hijzelf niet onfeilbaar is en dus ook vatbaar is voor rationele argumenten;

2. dat de minderjarige het *nooit definitief* verkorven heeft: de deur van zijn (haar) bureau *blijft* open of op een kier; m.a.w. de jeugdrechter wordt ongeduldig om hem (haar) een *nieuwe kans* te geven en die nieuwe kansen zijn onuitputtelijk! Bij hem zal de minderjarige *nooit* definitief afgeschreven zijn zoals veelal thuis of soms in zijn instituut!

Al zijn streven moet er bovendien op gericht zijn *zeer bevestigend* te werken; het gebroken zelfvertrouwen moet teruggegeven zoniet versterkt worden; steeds meer moet '*aanmoedigend*' gewerkt worden, dit kan b.v. zeer specifiek het geval zijn na een zelfmoordpoging bij een jongere, dikwijls ten gevolge van relatieproblemen thuis. De jeugdrechter zal zich heel specifiek met dergelijk geval bezighouden. Waarom? Omdat de *meest kansarme* zijn *grootste aandacht verdient*, de verstotene, diegene die nergens steun of een bevestiging vindt...

De rechter zal hem dus zeggen vanuit zijn gezagsfunctie: 'Als je volhardt, vind je morgen werk' – 'Ziehier mijn kaartje, bij moeilijkheden bel je gewoon

op' — 'Ik zal er *persoonlijk* speciaal op letten dat je geneest en zal *al* de daartoe bestemde diensten aktiveren en stimuleren, eerst en vooral deze geneeskundige dienst. Ik sta nu aan uw ziekbed en zal iedereen van hoog tot laag aanspreken. *'In mijn ogen zijt ge heel veel waard'*.

Het spreekt vanzelf dat zulke werkwijze een *zeer sterk persoonlijk engagement* vraagt van de jeugdrechter. Welk criterium zal hij dan ook gebruiken wanneer hij zelf honderden gevallen heeft die min of meer, evenals door de sociaal assistenten van de jeugdrechtbank, kunnen gevolgd worden?

Naar mijn oordeel moet zijn *keuze*, zoals boven reeds aangegeven, geleid worden door een schifting naar de minderjarige wiens '*appèl*' *duidelijk een zeer sterke nood verraaft*, naar degene die *geen* zin meer ziet in zijn bestaan, de *meest kansarme* aan intellectuele, emotionele, en *sociale* contactmogelijkheden, de *meest verlatene*, ook al is hij/zij daarom een zware delinkwent geworden. Dat de jeugdrechter zich vanuit zijn 'gezagspositie' *aan hem juist interesseert* zal hem *gans* bijzonder raken, wellicht toch ...

Uit dit alles komt dus een *sterke persoonlijke betrokkenheid* van de *jeugdrechter* op 'zijn minderjarige' te voorschijn: juist iets nieuws dat sterk contrasteert met de afstandelijke, wat autoritaire tendens van de meeste jeugdrechters van vroeger.

Jongeren verwachten naar het jaar 2000 toe, dwars door en reeds 'over' de crisis heen die we in gans onze beschaving beleven, nog iets essentiëlers: de *jeugdrechter als zinvolle figuur* die *verwijst* naar een *zinvol leven*. De mensen gaan dood aan zingebrek, nog veel meer dan aan werkloosheid, alhoewel de twee dikwijls nauw samenhangen. Dat vatten de jongeren maar al te goed, intuïtief zoals ze zijn ...

De *bedoeling* is evident dat de rechter *door zijn persoon* voldoende gezag *moet uitstralen*, niet zomaar door een konkrete levensbeschouwing ('verboden in onze hypokriete maatschappij'), maar door een '*existentiële basis*' te bieden. Dus een coherente geestelijke ondergrond — zodat de jongere kan aanvoelen dat 'zinvolheid' alleen kan uitgaan van het streven naar een '*stevige geestelijke basis*' — van 'Flanders' Technology' naar de '*spiritual technology*' die in staat is de huidige uiterst sterke schokgolven van de cultuur van de ondergaande zon rustig op te vangen. Men moet die doorbreken door een *soliede basis* te helpen bieden waarop de nieuwe geboorte van de cultuur van morgen of van overmorgen zal berusten ... de regenboog die reeds zichtbaar is na de donder in het hemelruim ...

Men moet *niet* beweren dat zulks '*utopisch*' is. Voor al wie dieper wil kijken is er gans een 'ondergronds - interpersoonlijk' gebeuren, berustend op de cultuur van de 'krachtig - direkte' — interpersoonlijke relaties. De jongere *zal* woordeeloos *aanvoelen* indien zijn/haar jeugdrechter met een onwrikbaar vertrouwen staat achter hetgeen hij zegt, doet wat hij verklaart en *leeft* naar hetgeen hijzelf voorhoudt of verkondigt!

Hij wordt aldus kontaktpersoon, gezagsman, inspiratiebron, zingevers, wegwijzer naar de toekomst, behoeder tegen velerlei kwaad...

Bovendien vermoed ik dat door de macht welke hij als 'onafhankelijke magistraat', los van *alle* andere staatsmachten beschikt, en het gezag welke hij moet uitstralen als persoon, geen enkele andere instantie hem uit de aard der zaak kan evenaren...

Het zou m.i. dan ook een grove juridische, menselijke en psychologische flater van dimensie zijn, de rol van deze rechter terug te dringen tot 'deze die enkel dient te straffen in geval van misdrijf'. Er zijn tal van argumenten tegen deze visie maar deze ene volstaat: men zou de jeugdrechter terugdringen in een rol van 'maatschappelijke boeman' die de jongere enkel vrees kan inboezemen! Dit kan het 'imago' van de jeugdrechter met zijn belangrijke sociale komponent en zoals gewild in de wet van 8 april 1965 op de Jeugdrechtbank alleen met de voeten treden en zijn aktieterrein aldus fel verkleinen, zijn gezag afbreken, zijn macht zinloos maken.

Samenvattend meen ik te mogen stellen dat de jeugdrechter een unieke '*vertrouwensfiguur*' bij uitstek moet zijn: open – bevestigend – sterk bemoedigend – alleen inperkend uit strikte noodzaak – dan nog voor beperkte duur en ter beveiliging van de minderjarige én van de maatschappij.

Hij moet *persoonlijk vertrouwend* zijn in *déze* heel *konkrete* minderjarige met zijn verleden om van te leren maar *vooral* met zijn *toekomst*, zijn 'morgen' om in te *geloven* ondanks de donkere wolken en voorspellingen van sommige deskundigen, of onheilsprofeten ...

Op 'deze' minderjarige moet deze rechter dus sterk en echt '*persoonsbetrokken*' zijn, toch met gezag optreden maar vooral bereid bij alle soorten instanties tussen te komen om '*hulp te bieden*'.

Wat zijn *optreden* zelf t.o.v. de minderjarige betreft, meen ik dat deze magistraat voornamelijk *drie essentiële spelregels* moet hanteren om niet bedrogen uit te komen:

1. *duidelijkheid*: in zijn taal en in zijn maatregelen. Wat hij éénmaal gezegd heeft moet (figuurlijk) perkament zijn; wat hij verbiedt moet kracht van wet hebben! Zo kan niemand zich ooit verschuilen achter een vergissing ... of loze beloften!

2. *sterke konsekwentie*: 'Kijk, als je nu A gaat doen, dan is B het gevolg en omgekeerd'. De 'bekoring' om bepaalde grenzen te overschrijden is dan ook bij vele pupillen veel minder groot ...

3. '*bescherming*': '*Ik laat u nooit in de steek*', wat vele andere medewerkers er ook van denken, tegen wil en dank – tot aan de uiterste grenzen van ... '*mijn bevoegdheid*'.

Deze '*resoluut optimistische*' visie van de toekomst van de jeugdrechter is gegroeid uit de studie van een aantal praktijkgevallen en is *zeker niet* zomaar uit de lucht gegrepen.

Dit alles vraagt nu een '*nieuwe lente en een nieuw geluid*'. Eerst en vooral zou het *geloof* in de *mogelijkheden* van dit beroep zowel bij de rechters als bij de vaste afgevaardigden (sociale assistenten) moeten worden heropgepompt! Dit wordt hoogstnodig en het hangt voornamelijk vast aan een duidelijk tekort aan personeel, en ook een duidelijk tekort aan dynamisme bij velen in dit beroep. Men moet nu eens eindelijk bereid zijn gebaande wegen, routine, werkmoeheid, gebrek aan inspiratie, lusteloosheid, verouderde reacties *definitief* te laten varen!

Traditioneel geworden banen moet men radikaal durven *verlaten*; b.v. een eskalatie van 'instellingsmoeheid' leidende naar een eskalatie van opstand, zelf leidende naar een eskalatie van steeds strengere plaatsingen, resulterend in het

eindstation: het Rijksopvoedingsgesticht, moet men bij sommige, hiervoor uitgelezen minderjarigen, *durven doorbreken*, door plots een relatief veel vrijer perspectief te bieden (veel vrijere instelling), een nieuwer, ondersteunend, veel meer *ruimtegevend milieu*!

Niemand meent natuurlijk dat deze minderjarige daardoor plots 'volmaakt' geworden is, maar het resultaat is soms toch zeer bemoedigend, van de orde van het omgekeerd evenredige van wat men aan het doen was...

Voorwaarde is dat men *zeer veel zelfvertrouwen inblaast* en investeert in deze minderjarige. Bepaalde negatieve kenmerken, zoals b.v. 'koppigheid' kan men laten aanvoelen als een 'positief' kenmerk, namelijk 'het goed weten wat men wil', de eerste uiting van zelfstandigheid welke men nu moet ombuigen ten goede. Daarmee wordt veel negativiteit nutteloos gemaakt!

Tenslotte is de jeugdrechter per definitie een bij uitstek '*berschermd instantie*'. Hier is een goed voorbeeld: de beschermer van de minderjarige die categorisch weigert nog naar huis te gaan omdat b.v. vader drinkt, of zijn meisje seksueel misbruikt, de jongeren die in ruzie gekomen zijn met de ouders omwille van een voorgenomen huwelijk, enz ... Het is *absoluut noodzakelijk* dat een onafhankelijke (scheids)rechter hier kan blijven tussenkomen om familiale drama's te voorkomen... Het is hier trouwens niet de plaats om daar veel verder op in te gaan... Hier kan hij nochtans als '*bemiddelaar*' optreden.

De jeugdrechter moet dus (afwisselend met collega's) *100 % beschikbaarheid* voor zijn beroep met zijn gezinsleven zo dicht mogelijk bij elkaar laten aansluiten...

Een jongere in nood moet 100 % weten dat hij *nooit* in de steek zal gelaten worden; dat zijn 'appèl' ergens wordt gehoord en ... beantwoord. Hetzelfde geldt natuurlijk voor de bescherming van de maatschappij tegen 'gevaarlijke' delinquenten...

Tenslotte zijn er gevallen waar de jeugdrechter zal zorgen voor een zinvolle doorverwijzing, hoewel dit meestal reeds op het niveau van het parket zal gebeurd zijn.

Gelukkig is onze rechter *ook geen eenzaat*. Hij beschikt over een *ganse gamma efficiënte medewerkers*: hij kan zich dus ondermeer degelijk laten voorlichten:

- door de sociale dienst bij de Jeugdrechtbank;
- multi-disciplinaire centra voor observatie en oriëntatie;
- meer gebruik maken van *gemotiveerde aangepaste psychiatrische hulp* in het kader van een persoonlijkheidsonderzoek vooral bij hoge noodzaak of risikosituaties.

Alles tesamen genomen werden pas een paar verre perspectieven voorgesteld; men ontwaart de loodzware geladen hemel van onze tijd ... ook in de jeugdbescherming.

Maar wanneer men zo alleen wandelt aan zee met een ruime horizon en men ziet een prachtige lichtstraat uit de hemel neerdalen tot op het wateroppervlak... dan kan men mijmerend denken dat het tafereel nog veel mooier is, *dank zij* die zwaar geladen wolken, een *tafereel voor 'morgen'*...

A. Cauwe